

УДК 811.161.2'373

DOI: <https://doi.org/10.18524/2414-0627.2022.29.262404>

Р. В. Міняйло,

д-р філол. наук, доц.,

Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»

Харківської обласної ради,

доцент кафедри української лінгвістики, літератури та методики навчання;

Н. В. Міняйло,

д-р філософії,

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця,

викладач кафедри іноземних мов та міжкультурної комунікації

МЕТАФОРИЧНА ПЕРСОНІФІКАЦІЯ В УКРАЇНСЬКОМОВНИХ ПЕРЕКЛАДАХ ПРОЗИ ДЖОЗЕФА КОНРАДА

Вивчення оригінальних і перекладних мариністичних творів не втрачає актуальності. З огляду на тяглість української мариністичної мовотворчості та безмежний арсенал рідномовних засобів для відтворення мариністики англомовної, мета пропонованої розвідки – дослідити особливості метафоричної персоніфікації в українськомовних перекладах повістей Джозефа Конрада «The Shadow-Line» (переклад Ольги Фири) і «Turphoon» (переклад Миколи Рошківського), знайти в цих текстах смислові основи ідіостилію, класифікувати типи семантичної деталізації олюднених реалій морської стихії. Методологію дослідження склали суцільна вибірка контекстів з метафоричною персоніфікацією морських реалій у згаданих перекладних повістях та подальший семантичний аналіз відібраних одиниць, що полягав у розмежуванні й деталізації їхніх смислових основ. У досліджених художніх текстах смисловими основами мариністичної персоніфікації є: *корабель*, з яким у капітана нерозривний «духовно-тілесний» зв'язок; *вітер* (*буря, шторм, тайфун*) – лютий емоційний ворог мореплавця; *хвилі* – агресивні й несамовиті; *море* – «двійник» людини за зовнішністю, поведінкою, станом душі. У художньо-образному представленні корабля виокремлено семантичні складники 'обожнювання', 'замилування', 'зачарування', 'розчулення', 'оберігання', 'довіра', 'делікатність', 'співчуття', 'мрійливість', 'тривожність', 'спокій', 'шепіт', 'розпач', 'серцебиття',

‘пульсація’; у художньо-образному представленні вітру та його різновидів – ‘шаленство’, ‘лють’, ‘сила’, ‘хитрість’, ‘підступність’, ‘злість’, ‘страждання’, ‘розчарування’; для хвиль – ‘агресивність’, ‘ненависть’, ‘несамовитість’; для моря – ‘шрами’, ‘самотність’, ‘безглуздий шал’, ‘руйнація’. В особливому семантичному наповненні художніх мариністичних образів в ідіостилі Дж. Конрада вбачаємо симбіоз його практичного досвіду капітана морського судна й органічно репрезентованого перекладачами тонкого ліричного психологізму романтичного уродженця Поділля.

У досліджених текстах виокремлюємо сконденсовану мариністичну персоніфікацію – органічно переплетені в одному художньо-образному висловленні інтегральні метафоричні ознаки головних складників морської стихії і мореплавства, як-от «вести очманіле судно крізь осатанілі хвилі просто у вічі вітрові».

Перспективи подальших студій вбачаємо в порівняльних дослідженнях лінгвостилістичних засобів англійських і перекладних (українськомовних) мариністичних художніх творів.

Ключові слова: Джозеф Конрад, мариністика, художня дійсність, персоніфікація, смислова основа, семантична деталізація.

R. V. Minyailo,

ScD, Associate Professor,

Municipal Establishment «Kharkiv Humanitarian-Pedagogical Academy»

of Kharkiv Regional Council,

Ukrainian Linguistics, Literature and Teaching Methods Department Associate

Professor;

N. V. Minyailo,

PhD in Philology,

Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics,

Foreign Languages and Crosscultural Communication Department Lecturer

METAPHORICAL PERSONIFICATION IN UKRAINIAN TRANSLATIONS OF THE PROSE JOSEPH CONRAD

The study of the original and translated marine novels is still relevant. Considering the longevity of Ukrainian marine language creativity and the endless arsenal of native language tools for translating English marine novels, the purpose of the given article is to explore the features of metaphorical personification in Ukrainian translations of Joseph Conrad's novels «The Shadow-Line» by Olha Fyra and «Typhoon» by Mykola Roshkivskyi; to find the semantic bases of the idiostyle in these texts, to classify the types of semantic detailing of the humanized realities of the sea element. The research methodology

consisted of a continuous sample of contexts with metaphorical personification of marine realities in the given novels and further semantic analysis of selected units, which consisted of distinguishing and detailing their semantic bases. In the researched texts, the semantic bases of marine personification are a ship, which has an inseparable «spiritual-bodily» connection with the captain; wind (storm, typhoon) – a fierce emotional enemy of the sailor; waves – aggressive and frantic; sea as a «twin» of man in appearance, behavior, state of mind. The semantic components of ‘deification’, ‘admiration’, ‘charm’, ‘emotion’, ‘protection’, ‘trust’, ‘delicacy’, ‘compassion’, ‘dreaminess’, ‘anxiety’ in the artistic and figurative representation of the wind and its varieties – ‘madness’, ‘rage’, ‘force’, ‘cunning’, ‘insidiousness’, ‘anger’, ‘suffering’, ‘disappointment’; for waves – ‘aggression’, ‘hate’, ‘frenzy’; for the sea – ‘scars’, ‘loneliness’, ‘stupid shawl’, ‘destruction’. In the special semantic content of marine images in J. Conrad’s idiosyncrasy, one could see the symbiosis of his practical experience as a ship captain and the subtle lyrical psychology of the romantic son of Podillia, which was organically represented by translators.

The texts under study include the condensed marine personification – integrally intertwined in artistic and figurative expressions of integral metaphorical features of the main components of the sea and navigation.

The prospects of future researches lie in comparison studies of linguostylistic instruments in English and in translated (Ukrainian) marine fiction.

Key words: Joseph Conrad, marine studies, artistic reality, personification, semantic basis, semantic detailing.

Постановка наукової проблеми та її актуальність. Дослідники мариністичної літератури справедливо висновують: вагоме місце в художніх творах цього жанру належить безпосереднім враженням автора чи ліричного героя від водної стихії, авторське «море-відчуття» і «море-розуміння». Виразно тенденція до художнього осмислення феномену моря, відзначають учені, окреслилася у XVIII ст. в англійській літературі, що розвивалася в могутній морській державі. Глибоку історію має й українська мариністична традиція: від художнього змалювання моря в найдавнішому українському фольклорі, у вираженні мариністичних образів в історичних піснях, думах, баладах доби козаччини до осмислення морської стихії у творах Г. Сковороди, І. Котляревського, Т. Шевченка, І. Нечуя-Левицького, Лесі Українки, І. Франка, М. Коцюбинського, Ю. Яновського, О. Гончара, М. Трубілі, Л. Тендока, А. Санченка та ін. [1]. Повертаються до нас твори українських письменників-мариністів, які намагалися знищити в часи тоталітарного сталінського режиму. Таким є дивом уцілілий подорожній репортаж «Береги дванадцяти вод» (1931) Олександра Мусяйовича Мар’ямова, а також перша частина його репортажної повісті «Вільний порт» під на-

звою «Данилів» (1933). Усе це засвідчує тяглість української мариністичної художньо-образної мовотворчості, безмежний арсенал рідномовних засобів, що ними послуговуються перекладачі (майстри художнього слова) для відтворення найкращих зразків англійської мариністики.

Особливостям мариністичних творів Джозефа Конрада, оригінально-авторському баченню реалій морської стихії присвячено чимало наукових розвідок, де на першому плані – аналіз лінгвостилістичних особливостей художніх текстів видатного прозаїка, у яких морська природа постає перед читачем живою істотою, здатною на людські почуття, а море розмовляє з капітаном мовою «чіткою і зрозумілою» [4, с. 185]. І хоча персоніфікація морських реалій властива всім письменникам-мариністам, персоніфікована художньо-образна мариністика Дж. Конрада, якого «іноді дратувало, коли його вважали суто автором-мариністом», потребує подальших ґрунтовних досліджень передовсім через її глибокий психологізм, що «допомагає розкрити різні сторони людської натури» [Там само, с. 185, с. 187]. І. Яковлева, авторка дисертаційного дослідження «Лінгвостилістичні особливості морської прози Дж. Конрада» (2003), привертає нашу увагу до відмітної особливості семантики поширених (розгорнутих) порівнянь, яким серед словесно-образотворчих засобів у романах Дж. Конрада належить «величезна стилістична роль», – поєднанню предметності й природності використаних для порівняння понять з авторським ставленням до описуваного через «суто особисте сприйняття дійсності, що реалізує передачу різноманітних емоційно-оцінювальних смислів висловлювання». В ідіостилю Дж. Конрада розгорнуті порівняння «можуть бути філософічними у широкому смислі слова», як, наприклад, порівняння зі значенням того, що в нестійкому світі людина «має бути проникнена впевненістю у надійність якоїсь схеми всесвіту, яка обертається так само безперервно, як гвинт судна» (*the propeller turned without a check, as though its beat had been part of the scheme of a safe Universe*) [10, с. 98]. Тож вивчення художньо-образної мариністики Дж. Конрада мовою оригіналу та в українськомовних перекладах не втрачає **актуальності**.

Мета розвідки – дослідити особливості метафоричної персоніфікації в українськомовних перекладах повістей Джозефа Конрада «Межа тіні» і «Тайфун». **Меті** підпорядковані **завдання**: знайти в перекладних художніх текстах смислові основи ідіостилю видатного прозаїка-мариніста, семантично деталізувати олюднені реалії морської стихії. **Об'єкт** дослідження – метафорична персоніфікація в перекладних мариністичних творах Дж. Конрада. **Предмет** дослідження – семантичне наповнення мариністичних персоніфікованих художніх образів у визначених перекладних текстах. **Джерельною базою** слугували тексти повістей «Межа тіні» («The Shadow-Line») в перекладі українською Ольги Фири і «Тайфун» («Typhoon») у перекладі Мико-

ли Рошківського. **Методологію** дослідження склали *суцільна вибірка* контекстів з метафоричною персоніфікацією реалій морської стихії у згаданих перекладних повістях та подальший *семантичний аналіз* відібраних одиниць, що полягав у розмежуванні й деталізації їхніх смислових основ. **Наукову новизну** дослідження вбачаємо в тому, що увагу в ньому сфокусовано на узвичаєному відтворюванні мариністичної домінанти художньо-образної мовотворчості Дж. Конрада українською мовою, спричиненому тяглістю української мариністики. **Теоретичне значення** статті в тому, що в ній уперше обґрунтовано значущість досліджування українськомовної репрезентації мариністичних художніх образів у визначних творах закордонних письменників (особливо тих, чие життя пов'язане з Україною). **Практична цінність** розвідки в тому, що її висновки й матеріали можна використовувати у вишівських курсах із фразеології, лексикології, стилістики.

Виклад основного матеріалу. Світоглядні орієнтири самого Джозефа Конрада теж зароджувалися в Україні. Дослідник С. Яковенко в сентиментально-романтичній наповненості оповідання Дж. Конрада «Князь Роман» убачає віяння «Пана Тадеуша» А. Міцкевича, пригадуючи в цьому аспекті Міцкевичеву Україну як «батьківщину польської лірики». Тож не випадково українське питання у Дж. Конрада «зводиться до цілковитої єдності двох народів в одну націю у спільному рушенні проти імперії зла» [9, с. 92]. У впливі творчості А. Міцкевича на ідіостиль народженого в Україні (найвірогідніше, неподалік Бердичева) Джозефа Конрада (Юзефа Теодора Конрада Коженювського) простежується «спадковість», оскільки з'явився на світ майбутній славетний прозаїк-мариніст у родині «польського аристократа Аполлона Коженювського, поета-романтика, послідовника А. Міцкевича» [3, с. 207]. Джозеф Конрад, якому судилася еміграція, довів англійцям, що «джентльмен з України може бути так само професійним моряком, як вони, і має що їм сказати їх власною мовою» [7, с. 104]. Для розуміння витоків творчої манери письменника важливо відзначити, що вперше Юзеф Теодор побачив море хлопчаком в Одесі, до якої його для відновлення здоров'я возив брат матері Тадеуш Бобровський [5, с. 50].

Як для кожного мореплавця, однією зі смислових основ картини світу (для письменника-мореплавця – індивідуально-авторської мовної картини світу) є КОРАБЕЛЬ. В ідіостилі Дж. Конрада образне осмислення цієї реалії представлене передовсім омовленими рефлексіями, спричиненими властивою людині можливістю висловлювати свої почуття до іншої особи чи вимагати чогось від неї крізь призму власних почуттів (тут і далі грубий шрифт у прикладах наш – *Р. М., Н. М.*): *«найбільший недолік якого полягав у тому, що він був пароплавом, а відтак, мабуть, не мав права вимагати до себе тієї **сліпої відданості**, яка...»* [2, с. 4]. Далі в тканині перекладного художнього твору образ корабля наповнюється ставленням мореплавця до

судна як до коханої людини, про що свідчить розлогий фрагмент внутрішнього монологу у вигляді порівняльної конструкції, продовженої описом майбутнім «володарем» судна свого душевного стану: *«Я почувався закоханим, який з нетерпінням очікує на зустріч із предметом обожнювання. Людська ворожість не мала для мене жодного значення. Я думав про свій поки незнайомий корабель. Це було для мене і розвагою, і мукою, і способом згаяти час»* [2, с. 58]. У почуттях капітана до свого ще не баченого корабля (бо він ще прямує до місця служби) – делікатність, притаманна людям у ставленні до небайдужих їм осіб: *«Я не збирався наражати корабель – свій корабель – на зневажливі відгуки»* [2, с. 59]. Таке ставлення до корабля дає право капітанові сподіватися «на взаємність», вірити, що корабель стане йому другом, якому можна беззастережно довіритися: *«... я встановив в необхідне положення реї та довірився кораблю»* [2, с. 94].

Виразним складником смислової основи в системі художньо-образного представлення корабля є сприйняття його мореплавцем як особистості, якій властиве повнокровне життя: *«... мій корабель на решті гоїдається на хвилях та крениться під силою могутнього подиху безперестанного вітру, щоб жити повноцінним, сповненим барв життям»* [2, с. 55]. Загалом осмислення Дж. Конрадом корабля як непересічної особистості багатогранне, де в сув'язі смислів і естетична насолода від цієї особистості, семантично деталізована в порівнянні судна з рідкісною жінкою, здатною зачарувати чоловіка: *«... і щоб він [капітан пароплава, ущипливий співрозмовник] не мав на увазі, що б не думав про мій корабель, я знав, що той, мов рідкісна жінка, був одним зі створінь, самого існування яких достатньо, щоб викликати щирі вітху: ти думаєш, що добре жити в світі, де існує щось подібне.*

Люзія того, що корабель живий, що він – особистість, яка зачаровує тебе філігранною роботою людських рук, хвилями розходилася від нього» [2, с. 62].

Крім довершеної конструкції корабля (його «зовнішності»), зачарування судном виявляється й у контексті чуйного розуміння його «людських» потреб, зокрема такого необхідного кожній живій істоті перепочинку: *«Є щось зворушливе в тому, як судно повертається з моря та згортає свої вітрила, щоб відпочити»* [2, с. 38].

Порівняння мореплавського судна в стані вимушеної перерви з емоціями зачудованого мрійника семантично деталізовано лексикою на позначення чекання, емоційного знерухомлення, пристрасного прохання: *«Він чекав на мене, у полоні чарів, нездатний поворухнутися, ожити, вийти у світ (доки я не прийду), немов зачарований принц. Його поклик долинув до мене немов з-за хмар. Я ніколи й не підозрював про його існування»* [2, с. 50].

Дж. Конрад проникливо поетизує нерозривний «духовно-тілесний» зв'язок капітана-мореплавця зі своїм кораблем, метафорично наголошуючи на

«недостатності» мовних засобів для відображення цього зв'язку (тобто безко-
нечності його смислів): «... я бачив його **вільним від оков його призначення**.
Берега, до якого корабель був пришвартований, неначе й не існувало. Що мені
були всі країни земної кулі? У будь-якій частині світу, омитій позначеними на
карті водами, **наш зв'язок один з одним лишиться незмінним, занадто тіс-
ним, щоб його можна було виразити самими словами**» [2, с. 63].

Головний герой повісті «Межа тіні», приймаючи командування кора-
блем, під час огляду судна усвідомлює духовну єдність з ним і поколіннями
людей, які сиділи в капітанському кріслі – «... **немов зібрана по часточках**
єдина душа, душа самого судна, зненацька зашепотіла моїй про довгі дні у
відкритому морі та сповнені хвилювань миті.

– **Ти теж, – здавалося, промовляла вона, – ти теж відчуєш смак цього**
спокою та цих тривог у пошуках єднання з самим собою – маловідомий, як
і ми, і такий же самовпевнений наперекір усім вітрам з усіх морів у без-
межності, яка не справляє враження, не залишає спогадів і не веде рахунок
життям» [2, с. 65-66].

Нерозривна єдність екіпажу зі своїм кораблем виявляється і в життєвих
перипетіях, що випали на їхню долю: «– **Якщо вітер різко зміниться, коли**
ми наблизимося до суші, ми або сядемо на мілину, або нам зірве щогли, або
все одразу. Ми нічого не зможемо вдіяти. Тепер корабель утікач, як і ми» [2,
с. 153]. Корабель, як і кожен моряк, колись «розпочинав свою професійну ді-
яльність»: «Судно, безперечно, було добре і зовсім не старе <...>. Коли оста-
точно завершено і **готове розпочати своє трудове життя, його спустили**
на воду, будівельники дивилися на нього з гордощами» [2, с. 172-173].

Дж. Конрад олюднює корабель, порівнюючи рух судна під час шторму
із поведінкою і психологічним станом людини, яка перебуває в небезпеч-
ній морській стихії: «**Важкі бризки обкутали «Нан-Шан» від носа до са-**
мої корми, і раптом, переставши рівномірно хитатись, він почав щоси-
ли борсатись і впернати, немов із жаху» [2, с. 210]; «**Він почував під но-**
гами тривогу свого корабля, але не міг розпізнати навіть тіні його конту-
рів» [2, с. 211]; «... Джокс відчував, як **корабель заточується, немов лю-**
дина, яку оглушили, вдаривши по голові палицею» [2, с. 214]; «**І враз кора-**
бель плигнув, несамовито шарпнувся з дикого розпачу, немов намажаю-
чись вирватись з-під руїн» [2, с. 219]; «**Ні на одну мить воно [судно] не мо-**
гло струсити з себе цей напад води. Джокс, наляканий, помітив у його ру-
хах зловісні ознаки безтямного борсання. Корабель перестав розумно бо-
ротися» [2, с. 225-226]; «... капітан Мак-Вер ясно і чітко почув пульсацію
машин, немов це билося **серце корабля**. <...> Судно впернуло сторчголов
у море, і пульсація з переривчастим шиплячим свистом **вмить завмерла**.
<...> **Знову десь в глибині почувся голос містера Раута. Пульсація машин**
знову відновилась, спершу помалу, потім усе швидше й швидше» [2, с. 242].

Значущою смисловою основою художньо-образної картини світу Дж. Конрада є ВІТЕР із його різновидами: *бурею, штормом, ураганом*. Ця реалія морської стихії багатогранно персоніфікована в розлогих метафоричних описах, як, наприклад, в іпостасі того, хто дає оманливу надію: *«Здіймалися й вітри, поривчасті та оманливі. Вони давали надію лише для того, щоб розбити її об гірке розчарування, порушували обіцянки того, що все вийде, і ті конали в зітханнях, помидали в німій тиші, в якій те-чії були вільні нести корабель куди завгодно – куди лише їхній лукавій душі завгодно»* [2, с. 104]. Або глибокодумно узагальнена в образі дивовижного співака: *«Два піністи гребні клином розходилися від носа корабля, вітер співав свою пісню на одній ноті, що дзвеніла від напруження і в якій за інших обставин для мене звучала б уся радість життя»* [2, с. 155].

У персоніфікованих образах вітру й урагану впадає в око семантичний складник 'ворог'. Цей олюднений «ворог» зрчий, сильний, хитрий, підступний, злий, агресивний: *«Проникливим поглядом моряка він вдвлявся у вічі вітру, немов у вічі ворога, щоб прозирнути приховані наміри й хитроці і розгадати силу нападу»* [2, с. 211]; *«Скажений ураган атакує чоловіка злісно, мов свого запеклого ворога, намагається схопити його, придушити його розум, жадає вирвати саму душу його»* [2, с. 212]. В іншому контексті вітер персоніфіковано як дужого чоловіка-супротивника: *«Вітер усією своєю вагою навалився на судно, намагаючись прибити його до хвиль, які перекочувались через нього немов через колоду, глибоко занурену в воду»* [2, с. 225].

Вітер (буря, шторм), як іноді й людина, лютує, шаленіє, страждає: *«Шторм неймовірно ревів і лютував у п'яті. Здавалось, що весь світ – одна чорна прірва»* [2, с. 214]. Розгорнутою метафорою Дж. Конрад психологічно-проникливо деталізує основу метафоричного перенесення, фокусує увагу читача на головному чинникові розвитку персоніфікованого образу – силі вияву емоцій: *«Він дуже здивувався, почувши тут унизу [у вугільному засіку] так ясно й чітко лютування бурі. Її люті завивання й страшні стогони в порожнечі засіка набирали характеру страждань і шаленства живої істоти не за величиною, а за силою вияву»* [2, с. 230].

В українському перекладі повісті Дж. Конрада «Гайфун» є фрагмент, де вітер *«завивав, гудів, свистів, з раптовим бурхливим поривом шарпав дверима й віконницями та шалено штурляв бризки піни»* [2, с. 238]. У цій розгорнутій метафорі надзвичайно чуттєво актуалізовано номінативно-вивідне значення слова *порів* 'раптове внутрішнє збудження, приплив енергії; піднесення, запал' – еволюційне від 'раптове збільшення сили й швидкості вітру; дуже сильний повів, подув вітру' [СУМ-11: VII, с. 252]. А після шаленства вітер чи буря, як і людина, потребує перепочинку для можливої подальшої агресії: *«Настала тиша, загрозлива тиша після вітру, ніби буря зачала віддих...»* [2, с. 221].

До смислових основ художньо-образної картини світу Дж. Конрада належить і ХВИЛЯ (ХВИЛІ). Персоніфікований образ хвилі, як і вітру, також відзначений притаманною деяким людям агресією, несамовитістю, ненавистю: «... звичайна **хвиля** обгорнула їх виром з голови до ніг і залляла вуха, рота й ніздрі солоною водою. Вона **підкосила їм ноги, шарпнула за руки, швидко заклекотіла під підборіддям** <...>

Хвилі, здавалось, з усіх боків **набігали в темряві на судно, щоб воно не могло втекти від призначеної загибелі. В їх поведженні видно було ненависть, а в нападах на нього – злість. Хвилі штовхали, немилосердно били, підкидали корабель угору, жбурляли вниз, топтали неначе живе створіння, віддане на мордування натовпові»** [2, с. 219-220]. Або: «**Це світло морської піни лютьим, блідим сьйвом освітлювало навальний натиск, обвал і бурхливу, скаже-ну злість кожної хвилі, що накидалась на утле тіло судна**» [2, с. 225].

МОРЕ як смислова основа в художньо-образному світі Дж. Конрада вподібнюється до людини за її прикметними зовнішніми ознаками («**поцяткованого шрамами рифів моря**» [2, с. 5]), можливим психологічним станом («**Напружена самотність моря отруювала мій мозок...**» [2, с. 113]) або притаманною поведінкою («**Море пограбувало «Нан-Шан» з безглуздим руйницьким шаленством: трайселі вирвано з ревантів, подвійні тенти зірвано, містка начисто зметено, захисний брезент пошматовано, поруччя погнуто, ліхтарні прикриття розбито і дві шлюпки знесено зовсім**») [2, с. 215-216].

Окрасою досліджуваних перекладних текстів є сконденсована мариністична персоніфікація, під якою розуміємо органічно переплетені в одному художньо-образному висловленні інтегральні метафоричні ознаки головних складників морської стихії і мореплавства. Наприклад, у змалюванні повсякденної героїчної стійкості корабельної команди: «**В їхніх рухах виявлялась обережна, мудра прозорливість і розважна могутня сила. Це була їхня робота – терпеливо й спокійно вести очманіле судно крізь осатанілі хвилі просто у вічі вітрові**» [2, с. 250].

Висновки та перспективи дослідження. Отже, у перекладених українською мовою повістях Джозефа Конрада «Межа тіні» і «Тайфун» смисловими основами мариністичної персоніфікації є: *корабель*, з яким у капітана нерозривний «духовно-тілесний» зв'язок; *вітер* (*буря, шторм, тайфун*) як лютий емоційний ворог мореплавця; *хвилі* – агресивні й несамовиті; *море* як «двійник» людини за зовнішністю, поведінкою, станом душі. У художньо-образному представленні корабля виокремлюємо семантичні складники 'обоєннювання', 'замилування', 'зачарування', 'розчулення', 'оберігання', 'довіра', 'делікатність', 'співчуття', 'мрійливість', 'тривожність', 'спокій', 'шепіт', 'розпач', 'серцебиття', 'пульсація'; у художньо-образному представленні вітру та його різновидів – 'шаленство', 'лють', 'сила', 'хитрість', 'підступність',

‘злість’, ‘страждання’, ‘розчарування’; для хвиль – ‘агресивність’, ‘ненависть’, ‘несамовитість’; для моря – ‘шрами’, ‘самотність’, ‘безглуздий шал’, ‘руйнація’. Вважаємо, таке семантичне наповнення художніх мариністичних образів в ідіостилі Дж. Конрада спричинене, з одного боку, його практичним досвідом капітана морського судна, з іншого – тонким психологізмом, ліричною настроєвістю, у якій вбачаємо слов’янську (польсько-українську) романтичність славетного англійського прозаїка, так органічно репрезентовану перекладачами.

Література

1. *Колінко О. П.* Мариністика. *Енциклопедія Сучасної України*. Ред.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк та ін. Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2018.
2. *Конрад Джозеф.* Межа тіні ; Тайфун; пер. з англ. Ольги Фири, Миколи Рошківського. Київ: Знання, 2019. 286 с.
3. *Мартинець А. М.* Особливість національної двозначності Джозефа Конрада. *Наукові праці Кам’янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Філологічні науки*, 2013. № 33. С. 206–209.
4. *Мінцис Е. Є.* Мариністика Джозефа Конрада: лінгвостилістичний аспект. *Султанівські читання*, 2014. № 3. С. 183–189.
5. *Овдійчук Л. М.* Джозеф Конрад як особистість: літературно-психологічний портрет. Джозеф Конрад: час, простір, пам’ять: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 160-річчю з дня народження письменника (Бердичів, 28-29 верес. 2017 р.). Житомир: Вид. О.О. Євенок, 2017. С. 49–55.
6. *Словник української мови:* в 11 тт./АН УРСР. Інститут мовознавства; за ред. І. К. Білодіда. Київ: Наукова думка, 1970—1980. Т. VII.
7. *Ткачук О. П.* Джозеф Конрад у контексті сучасних досліджень. *Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу Києво-Могилянська академія. Сер.: Філологія. Літературознавство*, 2012. Вип. 188. Т. 200. С. 102–105.
8. *Ткачук О. П.* «Емі Фостер» Джозефа Конрада: проблема адаптації в іншомовному суспільстві. *Вісник Львівського університету. Серія філологічна*, 2014. Вип. 60. Ч. 1. С. 147–150.
9. *Яковенко С.* Польська Україна на порозі модерності: Джозеф Конрад і Ярослав Івашкевич. *Волинь-Житомирщина*, 2009. Вип. 19. С. 83–95.
10. *Яковлева І.* Конвергенція лексико-стилістичних засобів у створенні образної системи романів Дж. Конрада. *Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету. Сер. Мовознавство*. Тернопіль: ТДПУ, 1999. Вип. 1. С. 97–100.

References

1. Kolinko, O. P. (2018), *Marine studies* [*Marynistyka*], Entsyklopediia Suchasnoi Ukrainy. Red.: I. M. Dziuba, A. I. Zhukovskiy, M. H. Zhelezniak ta in. Instytut entsyklopedychnykh doslidzhen NAN Ukrainy.
2. Konrad, Dzhozef (2019), *The Shadow-Line* [*Mezha tini*]. *Typhoon* [*Taifun*]; translated from English by Olha Fyra and Mykola Roshkivsky, Kyiv.
3. Martynets, A. M. (2013), *Peculiarity of Joseph Conrad's national ambiguity* [*Osoblyvist natsionalnoi dvoznachnosti Dzhozefa Konrada*], Naukovi pratsi Kam'ianets-Podilskoho natsionalnoho universytetu imeni Ivana Ohienka. Filolohichni nauky, Issue 33, pp. 206–209.
4. Mintsyts, E. Ye. (2014), *Joseph Conrad's Marine Studies: The Linguistic and Stylistic Aspect* [*Marynistyka Dzhozefa Konrada: linhvostylistychnyi aspekt*], Sultaniivski chytannia, Issue 3, pp. 183–189.
5. Ovdiiichuk, L. M. (2017), *Joseph Conrad as a person: a literary and psychological portrait* [*Dzhozef Konrad yak osobystist: literaturno-psykhologichnyi portret*]. Dzhozef Konrad: chas, prostir, pam'iat: materialy Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii, prysviachenoii 160-richchii z dnia narodzhennia pysmennyka (Berdychiv, 28-29 veres. 2017 r.), Zhytomyr, pp. 49–55.
6. *Dictionary of the Ukrainian language: in 11 vols. (1970–1980)* [*Slovnnyk ukrainskoi movy: v 11 tt.*], Kyiv, Vol. VII.
7. Tkachuk, O. P. (2012), *Joseph Conrad in the context of modern research* [*Dzhozef Konrad u konteksti suchasnykh doslidzhen*], Naukovi pratsi Chornomorskoho derzhavnogo universytetu imeni Petra Mohyly kompleksu Kyievo-Mohylianska akademiiia. Ser.: Filolohiia. Literaturoznavstvo, issue 188, Vol. 200, pp. 102–105.
8. Tkachuk, O. P. (2014), «*Amy Foster*» by Joseph Conrad: the problem of adaptation in a foreign society [*«Emi Foster» Dzhozefa Konrada: problema adaptatsii v inshomovnomu suspilstvi*], Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriia filolohichna, issue 60, part 1, pp. 147–150.
9. Yakovenko, S. (2009), *Polish Ukraine on the threshold of modernity: Joseph Conrad and Jaroslav Ivashkevych* [*Polska Ukraina na porozi modernosti: Dzhozef Konrad i Yaroslav Ivashkevych*], Volyn-Zhytomyrshchyna, Issue 19, pp. 83–95.
10. Yakovleva, I. (1999), *Convergence of lexical and stylistic means in creating a figurative system of J. Conrad's novels* [*Konverhentsiia leksyko-stylistychnykh zasobiv u stvorenni obraznoi systemy romaniv Dzh. Konrada*], Naukovi zapysky Ternopilskoho derzhavnogo pedahohichnoho universytetu. Ser. Movoznnavstvo, Ternopil, issue 1, pp. 97–100.